

RECYCLING

pe toe faka'aonga'i 'oku
faka'au ke toe faingofua ange!

Te Kaunihera o
MANUKAU
City Council

KO HONO TATAKI KOE

ki he sēvesi recycling fo'ou 'a
Manukau' pea mo ho'o pini
recycling fo'ou 'oku fakava'e

www.manukau.govt.nz/recycling

Kuo 'osi e ngaahi 'aho ia 'o hono laku noa'ia pē e veve' mo hono ta'etokanga'i e 'ātakai'. Ko ha tangai veve kilo'e 11.75'oku tānaki mei' ha 'api nofo'anga'i Manukau'i he uike' 'oku faka'avalisi'oku' ne tukuange atu ha kāponi tai'okasaiti (carbon dioxide, CO₂) fe'unga mo e kilo'e 9.15, ki he 'etimosifia'.

Ko ha'o recycling'aki'a e lahi taha'e ala lava' ko ha founga'aonga ki hono fakasi'isi'i eni' pea ko ha ngāue'aonga eni ki he 'ātakai'.

Ko e ngaahi'api nofo'anga mo e ngaahi'apiako kotoapē'i Manukau' e'i ai ha'anau **pini fakava'e fo'ou ki he recycling**, 'a ia'e faingofua ange ke toe lahi ange ai'a ho'o recycling. 'Oku **liunga 4.5'a hono lahi'** 'o lahi ange'i he 'ai'anga recycling motu'a lanu mata' pea'e lava ke ke fakafonu eni'aki e kotoa' o ho'o recycling, kau ki ai'a e pepa' mo e kaatipooti', 'i he pini tatau pē.

Ko ho'o ngaahi recycling'e fakafa'afa'ahinga eni'i he ngāue'anga recycling'oku fakaeonopooni taha ai e tekinolosia'i he kotoa'o e hemisifia saute'. 'E tokoni eni ki he toe lahi ange e ngaahi recycling'e ala lava'.

'I hono fakafaingofua'i pea mo hono ma'u ha tekinolosia fakafa'afa'ahinga lelei ange', 'oku mau 'esitimeti ko e sēvesi fo'ou ko eni' te ne toe fakalahi ai'a e lahi ko ia 'o e recycling'aki'a e pēseti 'e 15 ki he 25.

Faingofua 'o hangē pē ko e lau 1, 2, 3

1. Ko e lahi ange'a e recycling'oku lelei ange ia ki he 'ātakai'
2. Ko e ngaahi pini fo'ou' 'oku faingofua ange'a hono 'ave takai holo' pea malu ange ki hono tānaki'
3. Ko e ngaahi tāpuni'i he ngaahi pini' te ne ta'ofi'a hono puhi takai'e he havili' ho'o recycling,'a ia'oku'uhinga eni''e toe ma'a mo maau ange'a e ngaahi hala'.

KO HO'O PINI RECYCLING FO'OU 'OKU FAKAVA'E'

Faingofua 'o hangē pē ko e lau 1, 2, 3

1. Kamata ngāue'aki ho'o pini recycling fo'ou 'oku fakava'e' mei' he 'aho 30'o Sune'
2. Tuku ki hala ke tånaki fakahili uike
3. Fa'okaki kotoa ho'o recycling 'i he pini pē'e taha, kau ki ai mo e pepa'.

Kātaki 'o 'oua'e ngāue'aki leva e pini ko eni' ki ho'o recycling kae'oua kuo a'u ki he 'aho 30'o Sune', 'a ia'e kamata ai heni hono tånaki fo'ou' ni. Ko hono tånaki'o e recycling 'e fakahoko fakahili uike - ngaahi fakamatala fekau'aki mo ho'o 'aho recycling 'e ma'u atu eni fakataha mo e pini' pe 'i he 'initaneti' he www.manukau.govt.nz/recycling pe ko ho'o telefoni ki he senitā ki he fakafetu'utaki' 'a e kosilio' 'i he fika (09) 262 5104.

Ko ho'o pini recycling fo'ou 'oku fakava'e' **'oku 'ikai ko ha pini ki he veve' pe tangai milemila pe ko ho'o veve mei ho'o ngoue'.**

Ko e kakai'o Manukau 'oku lelei'a 'enua recycling, kā 'oku 'i ai ha ngaahi faingamālie ki ha toe fakalakalaka ange. 'I he tangai veve 'avalisi' 'oku kei 'i ai pe ha pēseti'e 20 nai'e ala lava ke recycle.

'OKU 'ALU KI FĒ 'E KU RECYCLING?

Faingofua 'o hangē pē ko e lau 1, 2, 3

1. Tånaki 'e he ngaahi loli recycling 'a e Enviroway 'a ia 'oku fakalele' 'aki 'a e bio-fuel
2. Fakafa'afa'ahinga 'i he ngāue'anga recycling fakaeonopooni 'oku fakalele 'e he Visy Recycling
3. Teuteu ke ngaohi 'aki ha ngaahi koloa fo'ou.

Te ke lava ke fai ho fatongia 'o tokoni'i hotua 'ātakai' 'aki ha'o fakapapau'i ko e kotoa e ngaahi me'a 'oku' ke tuku ki tu'a 'oku ala recycle. Tånaki atu ki ai ha'o fakakaukau'i ha ngaahi founda te ke ala fakasi'isi'i 'aki 'a ho'o ngāue'aki e ngaahi koloa 'oku 'ikai lava ke recycle, pe ko ha founda ki hano toe ngāue'aki, kae'oua te nau iku atu ki he lingi'anga veve'.

KO E HĀ E 'UHINGA KE U RECYCLE AI?

'I he a'u mai ki Siulai 2007 kuo recycle 'e he kakai 'o Manukau' ha toni 'e 20,713, kā ko ha toni veve 'e 88,613 na'e kei iku atu pē ki he lingi'anga veve'. 'Oku fakafe'unga eni ke lava hano fakafonu 'aki ha swimming pool faka-'Olimipiki 'e 35 pe ko ha ngaahi pasi 'e 4430.

'Oku 'omi 'e he recycle ha liliu lahi mo'oni ki hotau 'ātakai'. 'Oku' ne tokoni ki hono fakasi'isi'i e 'uli'i e 'ea' 'e he kāponi' (carbon emissions) koe 'uhi ko e ngaahi me'a' ni 'oku 'ikai ke nau iku atu ki he lingi'anga veve', 'oku' ne fakasi'isi'i 'a e fiema'u ke to'o e ngaahi koloa mahu'inga mei hotau 'ātakai pelepelengesi' pea fakahaofi ai e ngaahi ma'u'anga ivi'.

Ko eni ha ngaahi fakatātā 'a e anga hono fakasi'isi'i e ngaahi maumau ki he 'ātakai' 'aki 'a e recycling.

Pepa' mo e ngaahi kaatipooti'

- Ngaohi 'o e pepa' mei' he ngaahi me'a kuo recycle ne'i ai ha ola ko e si'i ange 'a hono 'uli'i 'o e 'ea' 'aki ha pēseti 'e 74 pea pēseti 'e 35 kuo si'i 'aki 'a hono 'uli'i 'o e vai'
- Ko hono recycle 'o ha toni pepa'e taha 'oku' ne ta'ofi hano tukuange atu ha toni kāponi tai'okasaiti 'e 2.5 ki he 'ea'
- Ko e toni 'e taha kotoapē kuo recycle 'oku' ne fakahaofi ha 'ulu 'akau 'e 13 pea fakatolonga ha lita vai 'e 31,780.

Siā sio'ata/nge'esi hina'

- Ko hono recycle 'o ha siā sio'ata' 'oku' ne fakahaofi ha ivi fe'unga ke fakaulo 'aki ha fo'i 'uhila 'o a'u ki he houa 'e fā
- Ko hono recycle ha ngaahi me'a sio'ata' 'oku' ne fakahaofi ha pēseti 'e 25 ki he 32 'o e ivi ne ngāue'aki ki hono ngaohi eni'.

Ngaahi 'ai'anga me'a mo e ngaahi hina pelesitiki'

- Ko ha toni 'ai'anga me'a pelesitiki kuo ngaohi mei' ha pelesitiki kuo 'osi recycle 'oku' ne fakatolonga ha 'uhila fe'unga mo e kilouati (kWh) 'e 7,200
- Ko ha hina PET lita 'e ua 'e nima' 'e ma'u mei ai ha me'a fakamolū 'o ha sāketi māfana 'e taha.

Nge'esi kapa 'aluminiume'

- 'I hono liliu fo'ou e 'ū kapa motu'a' 'oku' ne ngāue'aki ha pēseti 'e 95 'o e ivi 'oku fiema'u ke ngaohi 'aki ha kapa fo'ou'
- Ko e kapa 'aluminiume kuo recycle 'e taha' 'e lava ke ne fakahaofi ha ivi 'uhila fe'unga ke fakalele 'aki ha komipiuta pe ko ha televisone 'i ha houa 'e tolu.

KO E HĀ MO HA NGA AHI ME'A KEHE 'E LAVA KE U FAI KE FAKASI'ISI'I AI E VEVE?

Fakasi'isi'i

Ko ha founa felave taha ki he si'i ange e lahi 'o e veve 'oku' ke 'ave ki he lingi'anga veve' ko hano fakasi'isi'i.

- Fili e ngaahi koloa 'oku si'isi'i hono kofukofu' pe 'ikai ke kofukofu'i
- Fakatau lahi'i faka'angataha ho'o koloa' ke fakasi'isi'i 'a e kofukofu fa'o'anga'
- Fakatau e ngaahi koloa 'oku lava ke toe ngāue'aki pe recycle 'a hono fa'o'anga'
- Fili 'a e ngaahi koloa 'oku hā atu ai 'a e Environmental Choice tick pe fakatonu'i atu ai e Fili 'a e 'Ātakai' - 'oku fakahā atu ai heni kuo nau mā'usia e tu'unga fakae'ātakai mā'ulalo taha'.

Toe faka'aonga'i

Ko e toe founa eni 'e taha 'o hono fakasi'isi'i ho'o veve'.
'Oku' ne fakahaofi heni 'a e ivi mo e ngaahi koloa 'e fiema'u ke ngaahi 'aki ha ngaahi koloa fo'ou' - pea 'oku' ne toe fakahaofi foki mo ho'o pa'anga'.

- 'Iakai ki he ngaahi milemila pelesitiki', 'alu ma'u pē ki he falekoloa' mo ha kato 'e ala toe faka'aonga'i
- Fakatau e ngaahi koloa 'e ala toe ngāue'aki', 'osi tuai', pea 'e ala toe monomono foki kae 'oua 'e fakatau ha ngaahi koloa 'oku 'osi pē pea li'aki' (disposable)
- Ngāue'aki e ngaahi nge'esi 'ai'anga me'a pelesitiki' pē siā ki ho'o 'ai'anga me'akai' pea mo e ngaahi me'a kehe pē
- Fakahaofi e ngaahi me'a kofu koloa' mo e ngaahi nge'esi puha' ke ke toe ngāue'aki
- Fakatau mei' he ngaahi fale sekeniheni' pe ngāue'aki e ngaahi uepisaiti fefakatau'aki' mo e fakakalalalasi' ki ha ngaahi koloa "ne 'ofa'i" ki mu'a
- Tu'uaki fakatau atu e ngaahi me'a 'oku 'ikai te ke fiema'u' 'i he 'initaneti' pe fakahoko ha'o garage sale, kae 'oua 'e laku ki he veve'
- Foaki e ngaahi vala 'oku 'ikai te ke toe fiema'u' ki he ngaahi falekoloa faingamālie' pe ngaahi pini ki he ngaahi vala 'osi ngāue'aki'
- Foaki atu ha ngaahi koloa 'oku 'ikai te ke fiema'u' ki he ngaahi ako', fale tauhi'anga pēpē pe akoteu' 'i he 'initaneti' www.donatenz.com pe paasi atu e me'a kotoa mei' he komipiuta' ki he naunau langa' ki he 'initaneti' 'i he www.renewwasteexchange.org.nz.

NGAAHI TOE FILI RECYCLE KEHE´

Vali

‘Ave ho’o vali ‘oku ‘ikai toe fiema’u’ mo e ngaahi ‘ai’anga vali’ ki he fale Resene Colourshop ‘i ho feitu’u’, pe Placemakers pe Enviropaints ‘i East Tamaki’ ke nau recycle. Ko e ngaahi vali kuo recycle ‘oku ngäue’aki eni ki hono vali tamate’i’aki e ngaahi tohitohi noa’ia (graffiti) ‘i Manukau’!

Ngaahi veve fakatu’utāmaki faka’api’

Ko e tāmaki tu’uma’u Hazmobile ‘oku’ ne faka’atā atu ke ke ‘omi ho’o maka’uhila, puha’uhila’, kemikale ki he ngoue’ pea mo e ngaahi lolo’uli’ ke nau hanga’o recycle malu foki. Kumi ki he taimi tāmaki hoko ‘i ho ‘ēlia’ ‘i he ‘initaneti’, tu’asila www.hazmobile.govt.nz pe www.manukau.govt.nz/reducewaste

Milemila pelesitiki’

‘Oku’i ai ha ngaahi supamāketi lahi kuo’i ai ha feitu’u ke ke ‘omi ki ai ho’o ngaahi milemila pelesitiki’ ke nau hanga’o recycle.

Veve’i me’akai mo e ngaahi veve mei’ he ngoue’anga’

Kamata’i ha’o fokotu’unga compost (fakapopo’akau) pe faama kelemutu, pea ke ngäue’aki eni ki ho’o fu’u ‘akau’ pe ko ho’o ngoue’. Ko e ngaahi ako ta’etotongi Create Your Own Eden pe ngaahi ha’o ‘Iteni pē ‘a’au’ ‘oku’atā atu eni ke tokoni’i kinautolu nofo ‘i Manukau’ ke ako ha ngaahi me’a lahi fekau’aki mo eni. Te ke ma’u atu ha’o vausia tisikauni \$20 ki hano fakatau ha’o me’a fakapopo’akau pe pini faka’aunga ‘i he hili ha’o lava’i e ako ko eni’. ‘Ilo lahi ki ai ‘i he ‘initaneti’ he tu’asila www.manukau.govt.nz

Ngäue’aki ha ngaahi kato’e toe ala faka’aonga’i’

Kamata’i ha’o fokotu’unga compost (fakapopo’akau) pe faama kelemutu

NGAAHI FEHU'I 'OKU FA'A FEHU'IA'

'E toe mamafa ange nai'a e pini' ki hono 'ave takai holo' pea 'e toe lahi ange nai e 'ēlia 'e fiema'u ki ai?

'Oku ngalingali 'e hao pē 'i he feitu'u 'oku 'i ai ho'o pini motu'a', neongo 'a 'ene toe mā'olunga ange'. Ko e pini recycle fakava'e ko eni' 'e faingofua pea malu ange ki hono 'ave takai holo' 'i he pini lolotonga 'koe'uhi' ko hono mamafa' 'oku fua ia 'e he 'akisela' o e ongo va'e'.

Ko e hā hono 'uhinga 'oku 'ave fakahili uike ai'?

Ko e pini fo'ou' 'oku liunga 4.5 e lahi ange hono volume' 'i he 'ai'anga lanu mata motu'a', 'a ia 'oku 'uhinga eni 'oku fiema'u pē ke tākaki tu'otaha fakahili uike. Ko e tākaki fakahili uike' 'oku 'uhinga eni ke fakasi'isi' i e lele takai mo hono ngāue'aki 'o e ngaahi loli'. 'E 'ikai ke toe 'i ai ha me'alele makehe ke 'ave ho'o recycling pea kehe ki ho'o pepa', 'oku fakasi'isi' ai heni e 'uli' 'o e 'ātakai' tupu mei' he 'ahu' o e ngaahi me'alele' pea 'oku lelei ange eni ki he 'ātakai'.

Koe hā 'oku sai ai he taimi' ni 'a hono 'ave fakataha 'o e pepa' mo e recycling kehe' 'i ha pini tatau?

Ko e taumu'a' ke faingofua ange ki he kakai nofo Manukau' ke lahi ange 'a 'enau recycle. Ko e ngāue'anga te ne fakafa'afa'ahinga ho'o recycling ko e fale fakaeonopooni taha hono tekinolosia' 'i he hemisifia saute'. Te nau ngāue'aki ha ngaahi founa faka'ata kehekehe pea mo ha filifili 'o e ngaahi sio'ata' ki honau lanu takitaha pea mo hono fakakalakalasi' o e pelesitiki', 'a ia 'e toe lelei ange ai heni mo vaveange e ngāue ni, pea si'i ange 'a hono 'uli' 'o e koloa 'oku ngaohi'.

Ko e ngaahi loli tākaki' te nau compact pe fakamā'opo'opo e recycling ki ha fa'ahinga tu'unga ke faka'ehi'ehi' e sio'ata' mo e pepa' mei' ha maumau 'o 'ikai ai toe lava ke ngāue'aki.

Ko e hā e 'uhinga 'oku 'ikai ai te u lava ke fa'oaki ha milemila pelesitiki 'i he pini'?

Ko e ngaahi milemila pelesitiki' 'oku faingofua ke fhia 'i he ngaahi misini 'oku ngāue'aki ki hono fakafa'afa'ahinga e recycling. Te ke lava ke 'ave ho'o 'ū milemila' ki he ngaahi supamāketi' ke nau recycle, toe ngāue'aki pē 'ave e ngaahi tangai tupenu 'oku ala toe ngāue'aki' ki he falekolaa'.

Ki ha toe ngaahi fakamatala lahi ange vakai' i e 'initaneti' 'i he tu'asila
www.manukau.govt.nz/recycling
 pe telefoni ki he senitā ki he fakafetu'utaki'
 'a e kosilio' 'i he fika (09) 262 5104.

